

## 3. VÝZNAMOVÉ KONTEXTY

V epické próze se význam z největší části realizuje po jedné linii: jazykový znak pojmenovává jistou mimojazykovou skutečnost. Divadelní dialog je po stránce významové složitější, protože replika vedle vztahů k pojmenovaným objektům může vstoupit ještě do řady dalších významových vztahů:

- a) do vztahu k předmětům na jevišti, příp. k dramatické situaci;
  - b) může mít současně pro několik vnímatelů různý význam, tedy být součástí několika významových kontextů;
  - c) replika není jen slovní pojmenování, ale také slovní jednání.
- a) Vztah k věcem viditelným na jevišti, k rekvizitám, vstupuje do popředí jasněji jen v některých situacích. Dramatik pak k předmětům, které na jevišti „hrají“, nejčastěji odkazuje ukazovacími zájmeny, příslovci „zde“, „ted“, „potom“ atd. Překladatelé někdy rádi věci plně pojmenovávají, a tím dialog od situace na jevišti odtrhnou, „vykoření“. Toho si všiml již Vojtěch Jirát<sup>54</sup> u dvou obrozenských překladatelů libreta k Mozartovu Donu Juanovi, ve scéně, v níž Leporello ukazuje v seznamu Elviře jednotlivá jména:

Tuhle samé vesničanky  
 Zde jsou samé zas měšťanky,  
 Tu baronky a hraběnky,  
 Zdehle kněžny, princezenky!  
 Hle! tu ženské všeho stavu.  
 (J. N. Štěpánek)

Upejpavé vesničanky,  
 chytré panské a měšťanky,  
 hrabinky a baronesky,  
 vejvodinky a princesky,  
 jak to roste,  
 vzácné, sprosté,  
 pána vábí  
 napořád.  
 (S. M. Macháček)